

Ольга МАЗУР,
учитель-методист
Сумської школи № 15

Сумська земля і геній Гоголя

СЬОГОДНІ ВИПОВНЮЄТЬСЯ 200 РОКІВ
З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВИДАТНОГО ПИСЬМЕННИКА

З ім'ям класика світової літератури пов'язано багато місць рідної йому України. В тому числі й на Сумщині.

Як же представлена географія Сумщини у творчій спадщині великого письменника?

У «Майській ночі» згадуються Ромни. В оповіданні «Втрачена грамота» змальований побут і звичай жителів Конотопа. У повісті «Тарас Бульба» епізод про Глухів. Він же фігурує в повісті «Страшна помста»: «В місті Глухові зібрався народ навколо старця бандуриста і вже з годину слухав, як сліпий грав на бандурі. Ще таких дивних пісень і так чудово не співав жоден бандурист...»

А в «Сорочинському ярмарку» дано неперевіршений опис Псла: «Очам наших мандрівників почав уже відкриватися Псел: здалеку вже вило прохолодою... Кризь темно-і світло-зелене листя, розкиданих по лузі осокорів, беріз і тополь засяяли вогняні віджені холодом іскри, й річка-красуня блискуче оголила срібні груди свої, на які розкішно падали зелені кучері дерев».

Звідки ж М. Гоголь знав наш край? Все просто: мав живі зв'язки із Сумщиною. Письменник, який народився і виріс по сусідству, на Полтавщині, відвідував сумські населені пункти - чи то проїздом, чи то цілеспрямовано - і знав місцевих людей; у деякого з них бував у гостях, з іншими листувався, спілкувався. Ще під час навчання у Ніжні він неодноразово проїздив через Ромни, а у Глухові побував 1835, 1838, 1848 та 1850 років, подорожуючи з Росії до Полтавщини й назад. 1850 року Гоголь зупинився в Глухові у професора М. Максимовича проїздом на Москву, а 1848 року декілька днів гостював у селі Сваркове під Глуховом разом із другом О. Данилевським.

Враження від перебування на сумській землі знайшли своє втілення й у творчій долі Гого-

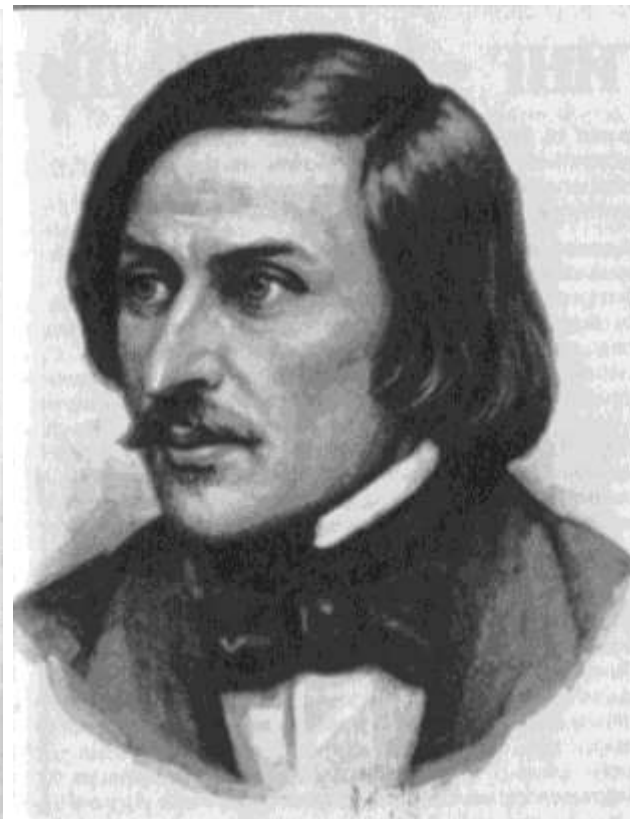
ля. Так, будучи гостем у тодішньому Сумському повіті, він записав фольклорний сюжет казки про Пантелеймона, який три ночі поспіль читав псалми над покійною відьмою і, ригуючись від нечистої сили, малював крейдю навколо себе коло. Цей народний переказ так вразня уяву цінувальника давнини, що він використав записаний сюжет при створенні повісті «Вій».

А дружні візити у Сваркове до О. Марковича дали Гоголю змогу познайомитися з приватними архівами цього старовинного роду, в яких він виявив чимало цікавих історичних матеріалів, у тому числі коротку літопис назаного гетьмана Павла Полуботка та щоденні генерального підскарбія Якова Марковича - ще не опублікований на той час унікальний документ XVIII століття. З

дозволу хазяїна маєтку Гоголь використовував матеріали в роботі над власними творами.

Цікавим є і такий факт: автор «Мертвих душ» познайомився з дружиною свого друга Олексія Данилевського Ульяною Григорівною Похвісневою - дочкою багатого поміщика з села Ганнівка (так називалася тоді теперішня Веретівка, що стала частиною Сум) і був вражений розумом та милосердям юної поміщиці. Є версія, що письменник вніс її в образі Ульянової героїні з другого тому «Мертвих душ».

До речі, в Ганнівці, під Сумами, у Данилевських довго зберігалися у сімейному архіві листи, малюнок, книги з авторськими дарчими надписами, фотографії та гравюри - ексклюзивні матеріали, що пов'язані з іменем Миколи Васильовича Гоголя. Саме з цього

архіву стало відомо, що у Сварковому він активно записував історичні пісні, зацікавлено вивчав народний побут, збирав географічні та етнографічні матеріали, необхідні йому для роботи над «Мертвими душами».

Безумовно, особистість М. Гоголя - легендарна. Тому навколо неї, мов біля своєрідної осі творчості, концентрувалися видатні таланти. Відомий художник-жанрист К. Трутовський, будучи шанувальником творчості Гоголя,

ілюстрував твори улюбленого письменника. За свідченням професора М. Сумцова, картину «Сорочинський ярмарок» Трутовський писав у Сумах, біля так званої Харківської греблі, точно передавши ситуації мосту та схил високого берега. Художник І. Крамської працював над картиною «Русалка» («Майська ніч») в Хотині. Події відбуваються на фоні пейзажу, який нагадує хотинські краєвиди, передаючи гоголівське втілення образів народної фантази.

Ім'я М. Гоголя безпосередньо пов'язане з історією нашого обласного центру. Наприклад, у 1909 році в Сумах з'явилася Гоголівська площа: там широко святкувався 100-річний ювілей цього письменника. На тій площі було відкрито Гоголівське училище, його парадні сходи виходили на тодішню вулицю Лебединську. На головному корпусі училища до нашого часу зберігся герб міста. Після Великої Вітчизняної війни цю споруду добудували (зараз там розташоване обласне управління СБУ), але площа, на жаль, зникла, а колишня Лебединська перейменована на вулицю Кірова.

Сьогодні одна з вулиць обласного центру названа іменем Миколи Гоголя.